

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА НЕВІДПОВІДНІСТЬ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ НА ОБ'ЄКТАХ З МАСОВИМ ПЕРЕБУВАННЯМ ЛЮДЕЙ

В статті проаналізовано стан протипожежного захисту об'єктів з масовим перебуванням людей та причини недоліків у його забезпеченні. Зокрема, наголошено на характерних порушеннях вимог пожежної безпеки на цих об'єктах, недосконалості нормативно-правової бази в Україні з питань забезпечення пожежної безпеки на об'єктах з масовим перебуванням людей та необхідності удосконалення управління в цій сфері з боку органів державної влади. Доведено дієвість планових перевірок суб'єктів господарювання з високим ступенем прийнятого ризику. Запропоновано шляхи вирішення поставленої проблеми.

Ключові слова: пожежна безпека, об'єкт з масовим перебуванням людей, вимоги правил пожежної безпеки.

Постановка проблеми. Основною проблемою у сфері пожежної безпеки в Україні є стан протипожежного захисту об'єктів з масовим перебуванням людей, а саме: дитячих дошкільних і навчальних закладів, ринків, лікувальних закладів, санаторіїв та закладів відпочинку, готелів і гуртожитків. Заходи щодо забезпечення протипожежної безпеки, практично, не вживаються внаслідок обмеженого фінансування. В Україні, відповідно до доручення Кабінету Міністрів, територіальним органам запобігання надзвичайним ситуаціям ДСНС України поставлено завдання підготувати та надати місцевим органам виконавчої влади матеріали про недоліки в забезпеченні протипожежного захисту об'єктів з масовим перебуванням людей, які знаходяться на балансі місцевих бюджетів, а також звернутися до керівників центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо організації розроблення та впровадження на вищезгаданих об'єктах комплексу заходів із запобігання пожежам та створення умов для їх гасіння у визначений термін.

Аналіз проблеми. Порушення правил пожежної безпеки на об'єктах з масовим перебуванням людей приводять не лише до значних матеріальних втрат, але й до загибелі та травмування великої кількості людей.

Наприклад, в Україні за 2012 рік на об'єктах з масовим перебуванням людей виникло 1376 пожеж, внаслідок яких загинуло 16 осіб, а ще 16 отримали травми. А всього в нашій державі таких об'єктів налічується понад 67 тисяч. Всі ці об'єкти були перевірені працівниками ДСНС позачергово. Результати шокують: виявлено близько мільйона порушень. Серед них: закінчений термін придатності вогнегасників, недосконалість шляхів евакуації та безпеляційне ігнорування правил пожежної безпеки.

Аналіз такого стану справ показав, що низький рівень забезпечення пожежної безпеки означених об'єктів зумовлений такими причинами:

- недосконалістю законодавчого і нормативно-правового забезпечення у сфері пожежної безпеки;
- незадовільним фінансуванням заходів, спрямованих на підвищення рівня протипожежного захисту об'єктів;
- прорахунками в організації, або ж відвертим ігноруванням владними структурами усіх рівнів діяльності забезпечення належного рівня пожежної безпеки.

Слід звернути увагу на те, що, відповідно до встановлених критеріїв, «об'єкти з масовим перебуванням людей належать до суб'єктів господарювання з високим ступенем прийнятного ризику» (Постанова КМУ від 29 лютого 2012 р. № 306) [2]. Перевірка означених об'єктів здійснюється щороку.

Та дієвість планових перевірок нівелюється тим фактом, що організація, яка проводить їх, має попередити про це, мінімум за 10 днів. За той час господарі об'єкта, ясна річ, звільнять від «зайвих» предметів шляхи евакуації, заховують «переноски» та опалювальні прилади, позичать «правильні» вогнегасники. Перевірку завершено. Інспектор за ворота... І вже другий евакуаційний вихід легко перетворюється на господарське приміщення чи мінісклад.

А зачинений чи захарашений у критичній ситуації другий евакуаційний вихід дуже часто стає причиною трагічних наслідків. Прикладом можуть бути нічні клуби «Хромая лошадь» в Росії (у 2009 році загинуло 156 ос.), «Santika» в Таїланді (у 2009 році загинула 61 особа), клуб у місті Шеньчжень в Китаї у 2008 році (загинули 43 особи). В кінці січня 2013 у бразильському нічному клубі «Kiss» загинули 245 молодих людей, а 131 особу з травмами різного ступеня тяжкості було доставлено до лікарень.

На жаль, факти резонансних пожеж у розважальних закладах, внаслідок яких загинули люди траплялися і в нашій країні. 23 серпня 2008 року в приміщенні київського ресторану «Блінофф» сталася пожежа, під час якої загинули четверо людей, а восьмеро госпіталізовано з опіками різних ступенів тяжкості.

У Дніпропетровську 7 травня 2009-го року пожежа в залі гральних автоматів «Метро Джек Пот» забрала життя дев'ятох громадян, одинадцятро з травмами різних ступенів тяжкості потрапили на лікарняні ліжка. Торік, 22 вересня, сталася пожежа в столичному нічному клубі «Ріо». Евакуйовано 25 осіб із клубу та 30 із житлового сектора. Вогнем знищено будову клубу і пошкоджено покрівлю на площі 110 м².

Найбільш поширеними порушеннями вимог пожежної безпеки на цих об'єктах є такі: відсутність та несправність систем автоматичного протипожежного захисту, невідповідність евакуаційних шляхів та виходів вимогам пожежної безпеки, несправність електрообладнання та систем блискавкозахисту, відсутність вогнезахисної обробки будівельних конструкцій та елементів, неналежне забезпечення приміщень первинними засобами пожежогасіння.

Погоджуємося, ці заходи потребують видатків. Але у рятувальників свій погляд. Краще заплатити тисячі за необхідне устаткування та заходи, аніж мільйони на відновлення об'єктів у разі лиха, а людське життя взагалі безцінне. На жаль, цієї точки зору не поділяють керівники об'єктів, оскільки перевірки показали, що зі знайдених порушень кожне четверте не усунене.

Аналіз законодавчих актів України на предмет визначення терміна «об'єкт з масовим перебуванням людей» показав, що в жодному законі України, в тому числі й у Кодексі цивільного захисту України, такий термін не визначено.

«Приміщення з масовим перебуванням людей – приміщення (зали і фойє театрів, кінотеатрів, лекційні аудиторії, ресторани, вестибюлі, зали засідань, нарад, касові зали, виробничі приміщення тощо) з постійним або тимчасовим перебуванням людей (крім аварійних ситуацій) чисельністю більше ніж одна людина на 1 м² приміщення площею 50 м² і більше», – таке визначення пропонує ДБН В.2.5-56:2010 [4].

На думку авторів статті, зазначений термін доцільно було б тлумачити враховуючи критерії, за якими оцінюється ризик від провадження діяльності об'єктами господарювання та визначається здійснення періодичності планових заходів державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки.

Згідно з «Критеріями, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки», прийнятих Постановою Кабінету Міністрів України від 29 лютого 2012 року № 306, до суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику відносять суб'єкти, «у власності, володінні, користуванні яких перебувають об'єкти з масовим перебуванням людей, зокрема, морські, річкові, залізничні та автомобільні вокзали державного та обласного значення, аеропорти, станції метрополітенів» [2].

Шляхи вирішення проблеми. У зв'язку з вищевикладеним необхідно усунути різночитання в законодавчих документах щодо визначення переліку об'єктів з масовим перебуванням людей як об'єктів з високим ступенем прийнятого ризику.

На сьогодні до об'єктів з масовим перебуванням людей застосовуються норми «Правил пожежної безпеки в Україні», затверджених наказом МНС від 19 жовтня 2004 року № 126 [5].

За цей час суттєво підвищилась складність архітектурно-планувальних та інженерних рішень об'єктів, в тому числі й з масовим перебуванням людей. Це призвело до того, що виникла потреба в розмежуванні вимог пожежної безпеки для об'єктів різного функціонального та виробничого призначення.

Два роки тому на державному рівні було прийнято рішення щодо розроблення Науково-дослідним інститутом цивільного захисту ДСНС України проекту «Правил пожежної безпеки для об'єктів з масовим перебуванням людей». Це рішення ґрунтувалось на даних статистики кількості пожеж на цих об'єктах.

Наведемо деякі факти. На об'єктах соціально-культурного, громадського та адміністративного призначення у 2012 році виникла 491 пожежа (у 2011 році – 453), ріст пожеж становить 8,4%.

Аналіз статистичних даних показує, що на об'єктах з масовим перебуванням людей тенденції до зменшення нещасних випадків немає.

Вимоги загальнодержавних «Правил пожежної безпеки в Україні» [5] поширюються на промислові, складські, сільськогосподарські об'єкти, що ускладнює їх сприйняття та виконання керівниками об'єктів з масовим перебуванням людей. Також, в загальнодержавних Правилах є положення, які допускають неоднозначне трактування вимог пожежної безпеки, що дає змогу зловживати службовим становищем органам державного нагляду. Наприклад, у пункті 4.2.17, що стосувався проведення заходів на об'єктах з масовим перебуванням людей, крім конкретних заходів, зазначено, що «на вимогу органів державного пожежного нагляду здійснюються й інші (додаткові) протипожежні заходи» [5]. І такі вимоги непоодинокі.

Чинні «Правила пожежної безпеки в Україні» містять також застарілі вимоги, які не відповідають сучасним умовам: наприклад, у пункті 4.2.18 зазначено, що «під час проведення новорічних свят не дозволяється прикрашати ялинку марлею і ватою, не просоченими вогнезахисною речовиною, а маскарадні костюми повинні відповідати вимогам ГОСТ 25779-90 «Игрушки. Общие требования безопасности и методы контроля» [5].

Прийняття нових Правил сприятиме підвищенню безпеки об'єктів з масовим перебуванням людей.

Висновки

Вирішення проблеми забезпечення пожежної безпеки на об'єктах з масовим перебуванням людей полягає «у комплексному поетапному вирішенні проблемних питань у сфері пожежної безпеки шляхом впровадження організаційних засад функціонування системи протипожежного захисту на всіх рівнях, підвищення ефективності управління з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань забезпечення пожежної безпеки об'єктів з масовим перебуванням людей», визначених урядом України в «Державній цільовій соціальній програмі забезпечення пожежної безпеки на 2012-2015 роки» [3]: Удосконалення національної законодавчої бази з питань пожежної безпеки. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України №590 від 27.06.2012 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми забезпечення пожежної безпеки на 2012-2015 роки», ініціювання органами виконавчої влади прийняття відповідних регіональних програм. Прийняття законодавчих та нормативно-правових актів щодо підвищення відповідальності за стан пожежної безпеки усіх суб'єктів господарювання. Термінове забезпечення місць з масовим перебуванням людей відповідного рівня безпеки, згідно з вимогами існуючих правил пожежної безпеки та нормами адміністративного і кримінального права. Встановлення контролю з боку органів державного нагляду в сфері пожежної та техногенної безпеки на цих об'єктах, особливо за шляхами евакуації, автоматичними системами раннього виявлення та гасіння пожеж, електрообладнання, системами сповіщення людей про пожежу, дотримання адміністрацією та відвідувачами режимних протипожежних заходів.

Список літератури:

1. **Кодекс** цивільного захисту України. Верховна Рада України: Кодекс від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. **Постанова** Кабінету Міністрів України від 29 лютого 2012 р. № 306 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки».
3. **Розпорядження** Кабінету Міністрів України № 2348-р «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми забезпечення пожежної безпеки на 2011-2015 роки» від 29 грудня 2010 р.
4. **ДБН В.2.5-56:2010** Інженерне обладнання будинків і споруд. Системи протипожежного захисту
5. **НАПБ А.01.001-2004*** Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МНС України від 19 жовтня 2004 року № 126.
6. **Наказ** МНС України від 25 травня 2012 року № 863 «Порядок проведення перевірок органами Державної інспекції техногенної безпеки України».
7. **Міллер О.В., Харчук А.І.,** Організація пожежно-профілактичної роботи. Навчальний посібник., Львів, 2009. – 390 с.

О.В. Миллер, А.И.Харчук, Ю.Е Шелюх

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ НЕСООТВЕТСТВИЕ ПОЖАРНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ НА ОБЪЕКТАХ С МАССОВЫМ ПРЕБЫВАНИЕМ ЛЮДЕЙ

В статье анализируется состояние противопожарной защиты объектов с массовым пребыванием людей и причины недостатков в его обеспечении. В частности, обращено внимание на характерные нарушения требований пожарной безопасности на этих объектах, несовершенство нормативно-правовой базы в Украине по вопросам обеспечения пожарной безопасности на объектах с массовым пребыванием людей и необходимость совершенствования управления в этой сфере со стороны органов государственной власти. Обращено внимание на действенность плановых проверок субъектов хозяйствования с высокой степенью принимаемого риска. Предложены пути решения поставленной проблемы.

Ключевые слова: пожарная безопасность, объект с массовым пребыванием людей, требования правил пожарной безопасности.

O. Miller, A. Kharchuk, Y. Shelyuh

REGULATORY DISPARITY OF FIRE SAFETY ONSITE CROWDED PLACES

Fire safety state of crowded places and defect reasons in its security are analyzed in this article. In particular, specific requirement violations of fire safety at these places, legal and regulatory framework imperfection of Ukraine on fire safety onsite crowded places and management development necessity in this sphere on the part of Governmental Entity. Effectiveness of routine inspection entities with high degree of accepted risk is outlined. The ways of solving this problem are suggested.

Keywords: fire safety, crowded places, fire safety requirements.

